

METODICKO-PEDAGOGICKÉ CENTRUM
generálne riaditeľstvo
Ševčenkova 11, 850 05 Bratislava

Program kontinuálneho vzdelávania

**Rozvoj profesijných kompetencií pedagogických
zamestnancov v oblasti poznávania ukrajinskej
národnostnej menšiny**

Mgr. Kamila Jandžíková, PhD.
generálna riaditeľka
Metodicko-pedagogické centrum, Bratislava

Názov programu:

Rozvoj profesijných kompetencií pedagogických zamestnancov v oblasti poznávania ukrajinskej národnostnej menšiny

Zdôvodnenie vzdelávacieho programu:

Vzdelávací program vznikol na základe potrieb pedagogických zamestnancov – najmä učiteľov všeobecno-vzdelávacích predmetov (napr. dejepisu, občianskej náuky, etickej výchovy, materinského jazyka, cudzích jazykov, umenia a kultúry, regionálnej výchovy, geografie a ďalších) a prieskumu realizovaného MPC RP Prešov počas vzdelávacích aktivít pedagogických zamestnancov. V neposlednom rade je dôležitá multikultúrna výchova, najmä v kontexte multietnicity Slovenska a Európskej únie, a najmä ak sme v súčasnosti konfrontovaný s problematikou xenofóbie, ktorá sa žiaľ dotýka aj Ukrajiny a Ukrajincov. Program kontinuálneho vzdelávania je zameraný na prezentáciu Ukrajincov a ukrajinskej národnostnej menšiny žijúcej v karpatskom regióne (Slovenská republika a okolité krajiny) a na samotnej Ukrajiny, s cieľom oboznámiť najmä pedagogických zamestnancov škôl (ISCED 1, ISCED 2, ISCED 3) s dejinami, kultúrou, jazykom, tradíciami, súčasnosťou ukrajinskej menšiny a možnosťou zaradiť vzdelávanie o tejto menšine v rámci regionálnej výchovy, regionálnych dejín, multikultúrnej výchovy, občianskeho vzdelávania na školách všetkých typov.

Na území Slovenskej republiky žije v súčasnosti niekoľko tisíc občanov Slovenskej republiky, resp. občanov iných štátov z krajín Európskej únie, resp. Ukrajiny, ktorí sa hlásia k národnosti ukrajinskej, k materinskému jazyku ukrajinskému, ukrajinskej kultúre, tradíciám, zvykom (*podľa posledného oficiálneho sčítania ľudu v roku 2011 na území Slovenskej republiky žilo 5689 obyvateľov hlásiacich sa k materinskému jazyku ukrajinskému, k ukrajinskej národnosti sa prihlásilo 7430 obyvateľov*). Zároveň k nám prichádza (najmä na východné Slovensko) stále viac občanov Ukrajiny, ktorí tu nachádzajú prácu, usídľujú sa a snažia sa integrovať do slovenskej spoločnosti (*v roku 2016 žilo na Slovensku 13 808 ukrajinských občanov, na vysokých školách študovalo v školskom roku 2016/2017 1258 ukrajinských študentov, najmä na vysokých školách na východnom Slovensku*).

Napriek tomu, že Ukrajincov žijúcich na Slovensku môžeme chápať ako malú, resp. nie významnú menšinu, je dôležité konštatovať, že obyvatelia Slovenska vedia o Ukrajincoch a Ukrajine veľmi málo. Slovenská republika a najmä východné Slovensko je multietnickou oblasťou, kde vedľa seba žijú viaceré národnosti (Slováci, Rusíni, Ukrajinci, Rómovia, Poliaci, Maďari, ...), ktoré mnohokrát o sebe veľa nevedia a sú stále ovplyvnené rôznymi predsudkami a neúplnými informáciami. Najmä niektoré oblasti východného Slovenska (okresy Poprad, Stará Ľubovňa, Bardejov, Sabinov, Prešov, Stropkov, Svidník, Snina, Medzilaborce, Vranov nad Topľou, Humenné, Michalovce, Gelnica, Sobrance...) sú vo väčšej miere osídlené aj príslušníkmi ukrajinskej menšiny, resp. Ukrajincami, ktorí prišli z Ukrajiny. Cieľom vzdelávacieho programu je priblížiť pedagogickým zamestnancom súčasnosť ukrajinskej menšiny, ale aj historický vývoj Ukrajiny, ukrajinského národa, kultúru, jazyk, tradície Ukrajincov žijúcich po stáročia na území Slovenska, ale aj dôležité je poznanie au súčasnej ukrajinskej migrácie na Slovensko.

Pedagogickí zamestnanci vzdelaní v problematike národnostných menšín formujú postoje u ostatných kolegov a žiakov, ako aj nepedagogickej verejnosti. Poznávanie iných menšín vedie aj k odstraňovaniu a zmiernovaniu xenofóbie, segregácie, rasizmu a diskriminácie medzi rôznymi národmi a menšinami, vedie k poznávaniu iných religii (Ukrajinci sa častokrát hlásia k pravoslávii a gréckokatolíckej cirkvi) a náboženskej tolerancii.

Vzdelávací program umožňuje pedagogickým zamestnancom na všetkých typoch základných a stredných škôl nielen získanie nových informácií o Ukrajincoch, zároveň umožňuje aktualizáciu

profesijných kompetencií pre vzdelávanie vo všetkých vzdelávacích oblastiach, ktoré sú definované štátnymi vzdelávacími programami (ISCED 1, ISCED 2, ISCED 3).

Druh kontinuálneho vzdelávania: aktualizáčn  vzdelávanie

Forma kontinuálneho vzdelávania: kombinovaná (prezenčná a dištančná)

Ciele vzdelávacieho programu:

Hlavný cieľ:

Udržať a aktualizovať profesijné kompetencie učiteľov v oblasti poznávania národnostných menšín žijúcich na Slovensku, najmä menšiny ukrajinskej v súlade s potrebou získania multietnických a multikultúrnych kompetencií, potrebných na výkon pedagogickej činnosti v súlade s rešpektovaním a vytváraním pozitívneho vzťahu majoritného slovenského národa k Ukrajincom žijúcich na Slovensku.

Špecifické ciele:

1. Prehĺbiť kompetencie v oblasti poznávania národnostných menšín (Ukrajincov) tak, aby sa stali integrálnou súčasťou celoživotného procesu podpory a ochrany ľudských práv na Slovensku a aby sa podporila hodnota človeka ako ľudského jedinca bez ohľadu na príslušnosť k národnosti a etnickej skupine s cieľom rozvoja medziľudských vzťahov v demokratickej spoločnosti, najmä na národnostne zmiešaných oblastiach.
2. Aktualizovať kompetencie v oblasti národnostných menšín a získať schopnosti a zručnosti zapracovať do školských vzdelávacích programov témy súvisiace s multikultúrnou výchovou, výchovou v duchu humanizmu a so vzdelávaním v oblasti ľudských práv a práva národnostných menšín v Slovenskej republike (so zameraním na Ukrajincov).
3. Prehĺbiť poznatky v oblasti migrácie v historickom ako aj súčasnom kontexte.
4. Rozvíjať schopnosť tvoriť učebné materiály k vyučovaniu problematiky Rusínov v rámci školského vzdelávacieho programu.

Obsah vzdelávacieho programu

1) Tematický celok „História Ukrajincov v Európe“	Forma	Rozsah v hodinách
Historický vývoj ukrajinského národa a dejiny Ukrajiny do polovice 19. storočia v strednej a východnej Európe Dejiny Ukrajincov v kontexte stredoeurópskeho priestoru, Kyjevská Rus, kresťanstvo na Ukrajine, Haličsko – Volyňské kniežatstvo, Litovské kniežatstvo a Ukrajinci, valašská kolonizácia, Lemkovia, Bojkovia, Huculi, Uhorské kráľovstvo, kozáctvo, heľmančina, národné obrozenie na západnej Ukrajine a karpatskej oblasti	prezenčná	1

<p>Historický vývoj ukrajinského národa a dejiny Ukrajiny v karpatskom priestore do roku 1939</p> <ul style="list-style-type: none"> - Národná revolúcia 1917 – 1920, Ukrajinská národná republika, Západoukrajinská ľudová republika, ukrajinská cirkev (pravoslávna a gréckokatolícka) a jej problémy, Ukrajinci v Uhorsku, problematika spisovného ukrajinského jazyka, T. H. Ševčenko, I. Franko, A. Pavlovič, A. Duchnovič, A. Vološin, ukrajinská emigrácia v ČSR, školstvo, kultúra, jazyk, autonómia Karpatskej Ukrajiny, samostatnosť Karpatskej Ukrajiny, ukrajinské hnutie v strednej Európe, - Analýza obsahu učiva učebných osnov aprobačného predmetu z hľadiska možností začlenenia problematiky Ukrajincov do vyučovania. 	prezenčná	1
<p>Dištančná forma: Na základe analýzy obsahu učiva v učebných osnovách aprobačného predmetu spracovať možnosti začlenenia problematiky Ukrajincov do vyučovania.</p> <p>Výstup z dištančnej formy: Spracované začlenenie aspoň dvoch prvkov problematiky Ukrajincov do obsahu učiva aprobačného predmetu v súlade s odbornými, didaktickými a metodickými požiadavkami na tvorbu príprav na vyučovanie. Spracovať v elektronickej podobe (textový editor), v rozsahu 1 normostrana, formát A4.</p>	dištančná	1

2) Tematický celok „Ukrajinci v Európe v 30. – 40. rokoch minulého storočia“	Forma	Rozsah v hodinách
<p>Ukrajinci v strednej Európe, Československu a Slovensku do roku 1945</p> <p>Podkarpatská Rus, Ukrajinci v európskej politike, ukrajinský jazykový a politický smer, ukrajinská diaspora v Československu, pravoslávna cirkev na Slovensku, stredné a vysoké školstvo, kultúra, Organizácia ukrajinských nacionalistov, Ukrajinská povstalecká armáda, ukrajinské hnutie v druhej svetovej vojne a Slovensko</p>	prezenčná	2
<p>Dištančná forma: Tvorba prípravy na vyučovanie s problematikou Ukrajincov (do roku 1945) a jej začlenenie do edukačného procesu.</p> <p>Výstup z dištančnej formy: Vypracovaná príprava na vyučovanie s problematikou Ukrajincov, začlenenie do edukačného procesu a spracovanie záznamu z analýzy realizovanej vyučovacej jednotky vrátane vyhodnotenia práce v súlade s odbornými, didaktickými a metodickými požiadavkami na tvorbu príprav na vyučovanie. Spracovať v elektronickej podobe (textový editor), rozsah 1 normostrana, formát A4.</p>	dištančná	1

3) Tematický celok „Ukrajinci a Slovensko v období po roku 1945“	Forma	Rozsah v hodinách
<p>Ukrajinci na Slovensku v rokoch 1945 – 1989 Vývoj menšín v československom štáte po roku 1945, ukrajinizácia, rozvoj kultúry, Ukrajinské národné divadlo, Kultúrny zväz ukrajinských pracujúcich, spolky, školstvo, vysoké školy, pravoslavicizácia na východnom Slovensku, problémy gréckokatolíckej cirkvi, ukrajinské rozhlasové a televízne vysielanie, národnostná tlač, Ukrajinci v 60 – 70. rokoch 20. storočia, ukrajinský „nacionalizmus“ v ČSSR</p>	prezenčná	2
<p>Dištančná forma: Tvorba prípravy na vyučovanie s problematikou Ukrajincov (do roku 1989) a jej začlenenie do edukačného procesu. Výstup z dištančnej formy: Vypracovaná príprava na vyučovanie s problematikou Ukrajincov, začlenenie do edukačného procesu a spracovanie záznamu z analýzy realizovanej vyučovacej jednotky vrátane vyhodnotenia práce v súlade s odbornými, didaktickými a metodickými požiadavkami na tvorbu príprav na vyučovanie. Spracovať v elektronickej podobe (textový editor), rozsah 1 normostrana, formát A4.</p>	dištančná	1

4) Tematický celok „Slovensko, Ukrajina a ukrajinská menšina v strednej Európe“	Forma	Rozsah v hodinách
<p>Situácia Ukrajincov po roku 1989 a slovensko-ukrajinská spolupráca Ukrajinský kultúrny a politický smer po Nežnej revolúcii, jazyk, kultúra, súčasnosť menšiny, školstvo, spolupráca s Ukrajinou, divadlo, rozhlas, televízia, vysoká škola, kultúrne podujatia, prognózy vývoja ukrajinskej menšiny na Slovensku, ukrajinská migrácia na Slovensko, aktuálne otázky Ukrajiny v európskom a svetovom kontexte</p>	prezenčná	5
<p>Dištančná forma: Tvorba prípravy na vyučovanie s problematikou Ukrajincov (po roku 1989) a jej začlenenie do edukačného procesu. Výstup z dištančnej formy: Vypracovaná príprava na vyučovanie s problematikou Ukrajincov, začlenenie do edukačného procesu a spracovanie záznamu z analýzy realizovanej vyučovacej jednotky vrátane vyhodnotenia práce v súlade s odbornými, didaktickými a metodickými požiadavkami na tvorbu príprav na vyučovanie. Spracovať v elektronickej podobe (textový editor), rozsah 2 normostrany, formát A4.</p>	dištančná	2

5) Tematický celok „Tvorba učebných materiálov k vyučovaniu problematiky Ukrajincov v školskom vzdelávacom programe“	Forma	Rozsah v hodinách
<p>Tvorba učebných materiálov k vyučovaniu problematiky Ukrajincov v školskom vzdelávacom programe Dištančná forma: Vytvorenie učebných pomôcok, učebných textov, odborných článkov</p>	dištančná	4

<p>a štúdií, úpravy školských vzdelávacích programov, zakomponovanie problematiky do učebných osnov predmetov</p> <p>Výstup z dištančnej formy:</p> <p>Vytvorené učebné texty k dejinám, kultúre, jazyku, tradíciám Ukrajincov, resp. odborného článku a štúdie o Ukrajincoch, resp. vytvorené učebné osnovy nového vyučovacieho predmetu k problematike regionálnej výchovy so zakomponovaním Ukrajincov, resp. iné formy dištančného výstupu podľa pokynov lektora. Spracovať v elektronickej podobe (textový editor), rozsah cca 3 normostrany, formát A4.</p>		
--	--	--

Vzdelávacie metódy:

Prednášky, semináre, prezentácie, praktické cvičenia, tímová, skupinová a samostatná práca, samostatné štúdium, brainstorming, diskusie, seminárne práce, riadený rozhovor, panelová diskusia.

Profil absolventa:

Absolvent vzdelávacieho programu vie/dokáže:

- orientovať sa v základnej problematike histórie, kultúry, jazyka, tradícií Ukrajiny a Ukrajincov,
- formovať vďaka získaným informáciám pozitívne postoje k Ukrajine a Ukrajincom žijúcim na Slovensku u ostatných pedagogických zamestnancov a žiakov ako aj nepedagogickej verejnosti,
- zmierňovať a odstraňovať xenofóbiu, segregáciu a rôzne formy prípadnej diskriminácie medzi rôznymi národmi a národnostnými menšinami (majoritným slovenským národom a ukrajinskou menšinou),
- aplikovať získané poznatky o Ukrajine a Ukrajincoch do tvorby učebných pomôcok, pracovných listov, metodických príručiek, učebných materiálov a využívať ich pri vzdelávaní vo všetkých vzdelávacích oblastiach ISCED 1, ISCED 2, ISCED 3 v súlade s príslušnými štátnymi a školskými vzdelávacími programami,
- uplatňovať vo vzdelávaní prvky tolerance k iným náboženstvám a viesť žiakov k náboženskej tolerancii.

Rozsah vzdelávacieho programu:

Celkom 20 hodín, z toho 11 hodín prezenčnou formou a 9 hodín dištančnou formou.

Trvanie vzdelávania:

Najviac 10 mesiacov od začiatku vzdelávania.

Cieľová skupina vzdelávacieho programu:

Bližšie určená kategória, podkategória pedagogických zamestnancov kariérový stupeň, kariérová pozícia:

Kategória pedagogických zamestnancov:

- učiteľ

Podkategória pedagogických zamestnancov:

- učiteľ pre primárne vzdelávanie,

- učiteľ pre nižšie stredné vzdelávanie,
- učiteľ pre nižšie stredné odborné vzdelávanie, stredné odborné vzdelávanie, úplné stredné všeobecné vzdelávanie, úplné stredné odborné vzdelávanie, učiteľ pre vyššie odborné vzdelávanie,
- učiteľ pre kontinuálne vzdelávanie.

Kariérový stupeň:

- samostatný pedagogický zamestnanec,
- pedagogický zamestnanec s prvou atestáciou,
- pedagogický zamestnanec s druhou atestáciou.

Kariérová pozícia: -----

Vyučovacie predmety:

slovenský jazyk a literatúra, maďarský jazyk a literatúra, ukrajinský jazyk a literatúra, rusínsky jazyk a literatúra, cudzie jazyky, dejepis, občianska náuka, etická výchova, geografia, umenie a kultúra, právo, právna náuka, filozofia, spoločenská komunikácia, rétorika, rétorika a komunikácia, regionálna výchova

Podmienky pre zaradenie uchádzačov:

Program kontinuálneho vzdelávania je určený pre uvedené kategórie a podkategórie pedagogických zamestnancov v uvedených kariérových stupňoch, ktorí spĺňajú kvalifikačné predpoklady na výkon pedagogickej činnosti v súlade s vyhláškou MŠ SR č. 437/2009 Z. z. v znení neskorších predpisov a ktorí majú absolvovaných aspoň šesť mesiacov pedagogickej činnosti (§ 35 ods. 9 zákona č. 317/2009 Z. z. v znení neskorších predpisov).

Spôsob prihlasovania:

Na kontinuálne vzdelávanie sa účastník prihlasuje písomnou prihláškou.

Spôsob preukázania k cieľovej skupine:

Riaditeľ školy na prihláške potvrdzuje zaradenie pedagogického zamestnanca do kategórie, podkategórie a kariérového stupňa. Riaditeľovi potvrdzuje prihlášku zriaďovateľ. Ak riaditeľ školy nepotvrdí zaradenie pedagogického zamestnanca, posúdi poskytovateľ oprávnenie na zaradenie pedagogického zamestnanca na základe príslušných dokumentov, ktoré pedagogický zamestnanec predloží poskytovateľovi.

Spôsob ukončovania:

Vzdelávanie sa ukončuje záverečnou prezentáciou pred lektorom a účastníkmi vzdelávania.

Požiadavky na ukončovanie vzdelávacieho programu:

1. Minimálne 80%-ná osobná účasť na prezenčnej forme vzdelávania.
2. Vypracovanie zadaných úloh z dištančnej formy vzdelávania.
3. Záverečná prezentácia, ktorej obsahom bude spracovanie vybranej oblasti ukrajinskej menšiny:
 - a) dejiny (výber problematiky z vybraného modulu 1, resp. 2, resp. 3)
 - b) kultúra a náboženstvo Ukrajincov

- c) jazyk (v kontexte slovanských jazykov, resp. jazykov v Slovenskej republike)
- d) súčasnosť ukrajinskej menšiny v Slovenskej republike, resp. Ukrajiny a Ukrajincov v európskom, resp. svetovom kontexte (modul 4).

Prezentácia bude spracovaná v elektronickej podobe formou prezentačného softvéru, v rozsahu minimálne 10 snímkov.

Personálne zabezpečenie vzdelávacieho programu:

Garant programu:

Mgr. Juraj Kredátus, PhD. - učiteľ pre kontinuálne vzdelávanie s druhou atestáciou, Metodicko-pedagogické centrum, regionálne pracovisko Prešov, Tarasa Ševčenka 11, 080 20 Prešov. Garant spĺňa kvalifikačný predpoklad v zmysle § 43 ods. 4 a 5 zákona č. 317/2009 Z. z. v znení neskorších predpisov.

Lektori programu:

Učitelia pre kontinuálne vzdelávanie s aprobáciou: dejepis, občianska náuka, filozofia, etická výchova, náboženská výchova, slovenský jazyk a literatúra, ukrajinský jazyk a literatúra, vysokoškolskí pedagógovia a vedecí pracovníci Inštitútu ukrajistiky a stredoeurópskych štúdií a Inštitútu histórie Filozofickej fakulty Prešovskej univerzity, vedecí pracovníci Múzea ukrajinskej kultúry vo Svidníku, učitelia národnostných škôl (ukrajinských) s minimálne prvou atestáciou

Lektori spĺňajú podmienky čl.2 bodu 12 Smernice č.18/2009-R.

Finančné, materiálne, technické a informačné zabezpečenie:

Vzdelávací program bude financovaný z rozpočtu Metodicko-pedagogického centra. Cestovné náhrady účastníka vzdelávania hradí vysielajúca organizácia, resp. účastník sám.

Technické a informačné zabezpečenie:

Lektori: dataprojektor, notebook, tabuľa, interaktívna tabuľa, flipchartová tabuľa, flipchartové papiere a fixky, prednášková miestnosť

Účastníci: notebook, netbook, tablet, USB kľúč, poznámkový blok, pero / ceruza

Návrh počtu kreditov:

Spolu 6 kreditov, z toho 4 kredity za rozsah vzdelávania a 2 kredity za spôsob ukončenia vzdelávania.

O odporúčaná literatúra:

ČUČKA, P: *Nacionalna svdomist' zakarpats'kych ukrajinciv u XX.stolitti: etnolinhvistyčnyj ta kulturno-istoryčnyj aspekty*. Dodatok do hazety „Nove žitt'a“, No 20 – 22 / 2014 r.

HALČAK, B: *Istorija lemktiv*. Dodatok do hazety „Nove žitt'a“, No. 17 – 19 / 2014 r.

HARBUL'OVÁ, Ľ. a kol.: *Ruská a ukrajinská emigrácia na východnom Slovensku v rokoch 1919 – 1945*. Prešov: Štátna vedecká knižnica. 2006. ISBN 80 – 85734 – 63 – X.

KOVAČ, A.: *Navčalni teksty z istoriji rusiniv – ukrajinciv*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo 1993. ISBN 80 – 08 – 01835 – 6.

KREDÁTUSOVÁ, J.: - KREDÁTUS, J.: Ukrajinská menšina na Slovensku. In: *Európske občianstvo a národná identita*. Prešov 2006, s.245 – 253.

KREDÁTUSOVÁ, J. – KREDÁTUS, J.: Vybrané osobnosti školstva ukrajinskej národnostnej menšiny na východnom Slovensku. In: *Rozvoj a perspektívy pedagogiky a vzdelávania učiteľov*. Prešov: FHPV PU Prešov – MPC Bratislava / Prešov 2009. s. 79 – 83. ISBN 978–80–555–0064-5

KREDÁTUS, J.: *Druhú Rzeczpospolita a Podkarpatská Rus v rokoch 1933 – 1939*. Prešov: Rokus s.r.o. 2011. ISBN 978 – 80 – 89510 – 03 – 0.

KUNDRÁT, J. (ed): *Slovensko – ukrajinské vzťahy v oblasti národnostných menšín*. Prešov: Acta Fakultatis Philosophicae Universitas Prešoviensis 1999. ISBN 80 – 88722 – 81 – 0.

MAGOČIJ, P. R.: *Istorija Ukrajiny*. Kyjiv: Krytyka 2007. ISBN 966 – 7679 – 81 – 0.

ROMAN M.: *Ukrajina. Základné fakty z dejín a súčasnosti*. Prešov: Nitech s.r.o., 2003. ISBN 80 – 968875 – 1 – 3.

ŠTEC, M.: *Ukrajins'ka mova v Slovaččyni*. Prešov: Acta Fakultatis Philosophicae Universitas Šafarikianae 1996. ISBN 80 – 88722 – 18 – 7.

ŠTURÁK, P.: *Dejiny gréckokatolíckej cirkvi v Československu v rokoch 1945 – 1989*. Prešov: Náboženské vydavateľstvo Petra. 1999. ISBN 80 – 967975 – 4 – 9.

VANAT, I.: *Narysy novitňoj istopiji ukrajinciv schidnoj Slovaččyny*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo 1990. ISBN 80 – 08 – 00436 – 3.

ZATLOUKAL, J. (ed): *Podkarpatská Rus*. Bratislava: Klub přátel Podkarpatské Rusi. 1936.